

Oproep aan de gemeentepolitiek van Alphen aan den Rijn

LAAT CULTUUR MEEGROEIEN: HET ZORGT VOOR BREDE WELVAART!

In de Omgevingsvisie van Alphen aan den Rijn (*Groene gemeente met lef!*) staat als missie van de gemeente: *beter leven*. Dat wil zeggen: geluk en welbevinden, met positieve gezondheid als basis voor beleid, sociaal, economische en ruimtelijk. In dit kader wordt voor de ontwikkelrichting ‘Samen sterker’ expliciet als hoofddoel benoemd: inzetten op ruimte voor cultuur en sociale initiatieven gericht op reuring en ontmoeting.

De Sociale Agenda 2026-2030 (*Samen leven, Samen bouwen*) zet in op het bevorderen van kansengelijkheid. Een doel dat wij graag verbinden met het concept van *cultureel burgerschap*: ervoor zorgen dat iedereen actief kan meedoen aan de gemeenschap en begrip kan hebben voor mensen met andere achtergronden en opvattingen.

Als culturele organisaties spelen wij hierin een grote rol. Wij zorgen dat mensen zich kunnen uiten en ontplooien en bieden inspiratie, levendigheid en ontmoeting. Daarmee dragen we direct bij aan ontspanning, participatie en gezondheid. Echter, daar is wel de steun van de gemeente voor nodig, want alleen samen kunnen we zorgen voor *brede welvaart*, dat wil zeggen voor bloei die meer inhoudt dan alleen economische groei.

In de komende decennia ontwikkelt Alphen aan den Rijn zich sterk. Uit de CBS-prognoses blijkt dat het inwoneraantal zal stijgen van 116.000 inwoners in 2025 naar minimaal 133.000 en maximaal 151.000 (!) in 2050. Deze substantiële aanwas vereist dat de maatschappelijke voorzieningen meegroeien, óók de culturele voorzieningen. Maar waar staan we nu?

Alphen aan den Rijn is één van de gemeenten die relatief het minste uitgeeft aan cultuur. Uit CBS-cijfers blijkt dat de gemeente in 2023 maar € 92 per inwoner uitgaaf aan kunst en cultuur. Dat is extreem weinig. Van de 32 gemeenten in Nederland met meer dan 100.000 inwoners staat Alphen op de twee na laatste plek. Het gemiddelde dat de 100.000⁺-gemeenten in 2023 aan cultuur uitgeven bedroeg € 181 per inwoner: **bijna het dubbele** van Alphen aan den Rijn. En ter vergelijking: het gemiddelde van de gemeenten tussen de 50.000 en 100.000 inwoners ligt op € 106: ook daar blijft onze gemeente onder.*)

Gezien de achterstand waarop we staan en de schaa sprong die de gemeente gaat maken pleiten wij voor een ambitieus cultuurbeleid in de komende jaren. We nemen daarvoor graag de VNG-propositie *Samen cultuur borgen* (2024) als uitgangspunt.

*) <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2024/detailering-cultuurlasten-gemeenten-en-provincies-2023>. De cijfers over 2023 zijn de meest recent beschikbare. In 2024 en 2025 is geen fundamentele inhaalslag gemaakt.

Hieronder geven wij kort de waarde van cultuur voor Alphen aan den Rijn weer. Daarna volgen de 10 punten die wij bepleiten.

1. Zie de waarde van cultuur

Culturele uitingen komen voor in allerlei vormen: feesten, festivals, muziek, toneel, taal, et cetera. Voor de mensen die cultuur beoefenen of van cultuur genieten, is de culturele meerwaarde erg belangrijk. Of het nu gaat het kijken, luisteren of beleven van cultuur: mensen ontlenen er voldoening, inspiratie en identiteit aan:

- Kunstzinnige en culturele activiteiten bieden inspiratie. Kunst en cultuur dagen mensen uit om buiten de gebaande paden te treden, nieuwe perspectieven te verkennen en originele ideeën te krijgen.
- Kunst en cultuur laten mensen aan de slag gaan met zingeving: waar kom ik vandaan? Waar ga ik naar toe?
- Kunstwerken, muziek, architectuur, literatuur: alle kunstuitingen helpen bij het behouden van gebruiken en tradities voor toekomstige generaties. Kunst en cultuur geven uiting aan de identiteit van Alphen aan den Rijn en haar inwoners.

2. Onderken de maatschappelijke waarde

De maatschappelijke meerwaarde van kunst en cultuur zien we in Alphen aan den Rijn op veel verschillende manieren terug:

- Kunst en cultuur zorgt ervoor dat iedereen actief kan meedoen: dit bevordert gelijke kansen tussen mensen.
- En het leidt tot begrip voor andere mensen met andere achtergronden en opvattingen. Dit komt de sociale samenhang en de onderlinge solidariteit sterk ten goede.

- Kunst en cultuur biedt ontwikkelmogelijkheden voor mensen van alle leeftijden, van kleinschalige workshops tot formele opleidingen.
- Het beoefenen van kunst en het deelnemen aan culturele activiteiten helpt individuen bij zelfontdekking, zelfexpressie en het ontwikkelen van zelfvertrouwen.
- Kunst en cultuur biedt een uitlaatklep voor emoties, zowel voor makers als publiek, waardoor stress wordt verminderd en emotioneel welzijn wordt bevorderd.
- En in aansluiting hierop: kunstbeoefening heeft ook een positief effect op het mentaal welzijn en helpt zo bij het verwerken van mentale gezondheidsproblemen.

3. Koester de economische waarde

- Onderzoek in binnen- en buitenland maakt duidelijk dat culturele voorzieningen welvaartswinst brengen. Cultuur heeft een economische meerwaarde, omdat mensen tegenwoordig niet meer het werk volgen, maar het werk de mensen. Bedrijven trekken naar plekken waar zij het meeste menselijk kapitaal kunnen vinden. Om mensen – en daarmee werkgelegenheid – te stimuleren, moeten gemeenten met elkaar wedijveren. Het culturele aanbod is daarbij belangrijk, omdat het met name ook kenniswerkers aantrekt.
- Uit onderzoek blijkt verder steeds weer dat steden en wijken met culturele gebouwen en activiteiten een hogere vastgoedwaarde hebben dan wijken zonder cultuur. Cultuur in combinatie met natuur (in er rond Alphen in ruime mate aanwezig) maakt steden heel aantrekkelijk, met name voor starters en gezinnen met kinderen.

In 2021 werd de *Kunst- en cultuurvisie 2021-2030* unaniem door de gemeenteraad aangenomen: de coronatijd had duidelijk gemaakt hoe belangrijk zaken als muziek, film, theater en andere culturele uitingen zijn. Nu we vijf jaar verder zijn bepleiten wij om – liefst opnieuw met algemene stemmen – de visie verder aan te scherpen. Wij hebben een tienpuntenplan.

1. Aansluitend op de cultuurvisie is de *Subsidieregeling kunst en cultuur 2021-2030* opgesteld (2022). In de regeling zijn de criteria voor toekenning van structurele subsidies voor professionele- en vrijwilligersorganisaties kunst en cultuur opgenomen. Het gaat om culturele subsidies die per boekjaar en nu ook voor vier jaar kunnen worden toegekend. Over dat laatste zijn wij verheugd: het geeft rust en zekerheid en vermindert administratieve rompslomp. Echter, wij zien nog een verbeterpunt. **Cultureel ondernemerschap** wordt in Alphen aan den Rijn nog onvoldoende gestimuleerd. Wij bepleiten om het voorbeeld van andere gemeenten te volgen en de culturele organisaties in de gelegenheid te stellen om weerstandsvermogen op te bouwen. Accountants hanteren als criterium voor een gezonde bedrijfsvoering vaak de maatstaf van 20% à 40% van het balanstotaal. Wij stellen voor dat de gemeente de ondergrens van 20% als norm gaat hanteren. Dan hoeven we als organisaties niet bij iedere tegenvaller terug naar de gemeente(raad) en kunnen we nieuwe ontwikkelingen ondernemend tegemoet treden.
2. Een uitvloeisel van de visie was onder meer het **cultuurplatform KHABBAZ**, dat kunstenaars en culturele organisaties samenbrengt. Het platform levert door kennisdeling, samenwerking en zichtbaarheid een waardevolle bijdrage. De activiteiten zijn van grote waarde, niet alleen voor het verbinden van de culturele

sector onderling, maar ook voor de realisatie van beleidsdoelen in het sociaal domein. Daar zou ook (een deel van) de financiering vandaan kunnen komen.

3. De **cultuurcoaches** zijn sinds 2020 in Alphen aan den Rijn actief. Het werk van de cultuurcoach is om kunst en cultuur een maatschappelijke rol te geven via empowerment van verschillende doelgroepen. Het is essentieel dat (1) de financiering van dit werk structureel wordt geregeld en (2) dat de werkplek van de cultuurcoach wordt ondergebracht bij een culturele organisatie en wordt ingebed in het culturele netwerk. Om de cultuurcoach vervolgens effectief te laten zijn, is het nodig dat hij/zij van de gemeente een eenduidige en niet al te brede opdracht krijgt met een werkbudget om activiteiten mogelijk te maken. En hij/zij zich moet niet zelf bezig hoeven te houden met het vinden van cofinanciering voor de eigen functie.¹
4. Popmuziek is in Alphen aan den Rijn nog een onderbedeelde schakel. En dat terwijl (pop)muziek zo'n grote rol speelt in het leven, vooral van jongeren. Muziek raakt emoties, creëert verbondenheid, geeft betekenis aan ervaringen en helpt jongeren zich te ontwikkelen. Inmiddels is duidelijk dat **Poppodium Max** mag blijven op z'n huidige plek. Wij juichen dit enorm toe. Nu moet de volgende stap worden gezet: geld voor het opknappen en uitbreiden van het huidige pand met inbegrip van het realiseren van meer oefen- en opnamefaciliteiten om zo (jonge) makers letterlijk en figuurlijk meer ruimte te geven.
5. Maar er is meer nodig dan alleen stenen. In deze tijd kunnen poppodia niet meer alleen draaien op vrijwillige inzet. Overal in Nederland is de popsector in het afgelopen decennium geprofessionaliseerd. Ook bij Max is dit aan de orde. Voor deze

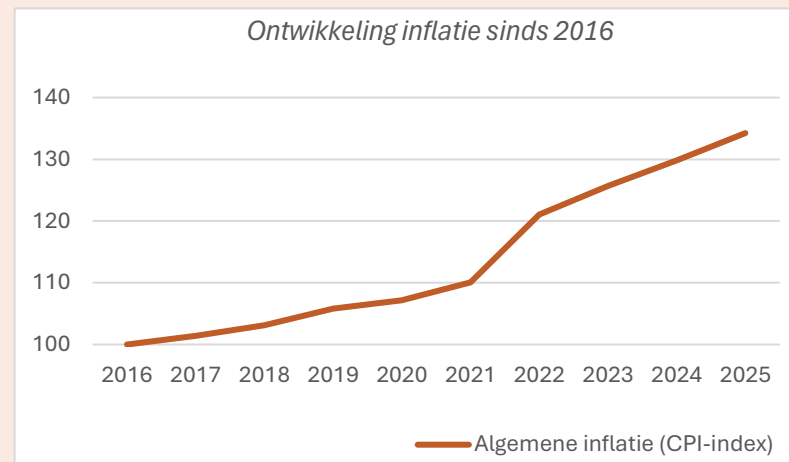
---

¹ Vanwege de vereisten van de Brede Regeling Combinatiefuncties).

professionalisering is een volwassen exploitatiesubsidie van de gemeente noodzakelijk.

6. De cultuurvisie spreekt over meer aandacht **voor festivals, evenementen** en kunst in de openbare ruimte. Die aandacht komt er echter niet zomaar. Wij vinden dat het huidige evenementenbeleid qua doelstelling verbreed moet worden. Het zou goed zijn als festivals die zijn uitgegroeid tot een vaste waarde voor de stad (zoals Parkkunst) niet meer alleen beoordeeld worden op hun financieringsmix of op de incidentele economische opbrengst, maar ook op hun culturele en maatschappelijke betekenis. Ook zou het welkom zijn als met de gevestigde evenementen subsidieafspraken voor meerdere jaren worden gemaakt. Daarbij is het voor ons duidelijk dat het huidige evenementenbudget te klein is en vanuit meerdere domeinen aangevuld moet worden. Niet alleen vallen er te veel waardevolle initiatieven af, ook schiet het budget tekort in relatie tot de alsmatig stijgende organisatiekosten.
7. Alles in Nederland wordt duurder. In de afgelopen 10 jaar zijn de kosten van levensonderhoud door onder andere de energiecrisis en de loonkostenontwikkelingen met bijna 35% gestegen. De huur die wij aan de gemeente moeten betalen heeft hiermee ongeveer gelijke pas gehouden. De subsidie die wij ontvangen echter niet. Zelfs in de gevallen waar expliciet huisvestingssubsidie gegeven wordt, staat de **indexatie** ervan los van de prijsstijgingen die de gemeente aan de culturele instellingen rekent voor huisvestingskosten. In relatie tot indexering bepleiten we drie dingen:
  - a. Wij willen dat de gemeente in haar begroting laat zien welk deel van de subsidies is bestemd voor de gebouwgebonden kosten van onze organisaties en hoe deze subsidies zich ontwikkelen.

- b. Ook willen we dat voor de culturele organisaties die vastgoed huren van de gemeente, de (indexatie van de) huisvestings-subsidie wordt gekoppeld aan de (stijging van de) huisvestingslasten die de gemeente bij de instellingen in rekening brengt.

- c. Daarnaast willen we dat de gemeente de activiteitensubsidies indexeert, want anders teren wij elk jaar verder in op onze activiteiten. De VNG adviseert gemeenten om wat betreft het sociaal domein aan te sluiten bij de indexcijfers voor loon- en prijsontwikkeling (OVA-percentages voor loonontwikkeling, gebruik PPC-index voor materiële kosten).² Dit VNG-advies is even relevant voor de culturele sector, want niet alleen kampen wij met stijgende (gemeentelijke!) huren, ook moeten wij de tarieven van aanbieders en leveranciers kunnen blijven betalen.

² OVA staat voor Overheidsbijdrage Arbeidskostenontwikkeling; de PPC-index betekent het Prijsindexcijfer Particuliere Consumptie.

8. Bij de openbare bibliotheek is er sprake van een explosieve groei aan activiteiten. De bibliotheek krijgt een steeds grotere rol als lokale cultuur-, leer- en ontmoetingsplek. Wettelijke taken van de bibliotheek zijn onder andere het bevorderen van lezen, het laten kennismaken met literatuur en het laten kennismaken met kunst en cultuur. De bibliotheek is er ook voor betrouwbare informatie, het oefenen met de Nederlandse taal, cursussen digitale (basis)vaardigheden, programma's rondom democratie en burgerschap, weerbaarheid, samenredzaamheid en duurzaamheid, studieplekken, het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) en meer.

Het hele culturele veld levert maatschappelijke impact. Bij de bibliotheek is het extra zichtbaar dat de activiteiten zich uitstrekken tot ver in het sociaal en maatschappelijk domein. Er liggen kansen in een stevigere inhoudelijke samenwerking met andere beleidsterreinen. De meerjarige exploitatiefinanciering van de bibliotheek wordt momenteel gedekt uit het cultuurbudget. We denken dat de gemeente moet kiezen voor een **eenduidige bekostigingsbasis** vanuit cultuur, en daarnaast het cultuurbudget structureel kan versterken met middelen uit **andere beleids-terreinen** daar waar deze aantoonbaar ook belang hebben bij de verschillende culturele instellingen. Zo blijft de relatie overzichtelijk en eenduidig, terwijl de financiering beter aansluit bij de feitelijke maatschappelijke rol. Dit kan bovendien een perspectief bieden op het opvangen van aangekondigde bezuinigingen op culturele organisaties per 2027.

9. De muziekschool, nu nog gevestigd in het Oude Raadhuis, staat aan de vooravond van een verhuizing. Het rijksmonument uit 1937 moet grondig worden gerenoveerd en daarom hebben de cursisten en docenten dringend **behoefte aan vervangende huisvesting**: tijdelijk, maar liefst permanent. Daarbij is een belangrijk aspect

dat een culturele organisatie zoals een muziekschool geen marktconforme huur kan betalen. De school doet een beroep op de gemeente om snel een betaalbare andere locatie te helpen vinden. Zonder betaalbare en stabiele huisvesting komt niet alleen de bedrijfsvoering, maar ook de toegankelijkheid en continuïteit van het culturele aanbod onder druk te staan. Daarbij is de muziekschool een essentieel onderdeel van de culturele keten, waarin educatie, talentontwikkeling en doorstroming naar andere culturele plekken samenkomen.

10. Tot slot: meerdere culturele organisaties in Alphen aan den Rijn hebben huisvestingswensen. Dat geldt niet alleen voor Max en de Nieuwe Muziekschool Alphen, maar ook voor onder andere Sta-Art (ateliers), muziekvereniging Crescendo en Productiehuis Alphen. We stellen voor om andere middelgrote gemeenten na te volgen en te investeren in het structureel versterken van het functioneren van **de culturele keten** (leren, maken, presenteren, stimuleren) in Alphen. Alleen als de schakels stevig zijn, in elkaar grijpen en een centrale plek hebben in de gemeenschap kan er sprake zijn van en aantrekkelijk cultureel klimaat.

SAMENVATTEND

Het is van groot belang dat cultuur gelijke tred houdt met de rest van de (Alphense) samenleving. Zowel wat betreft voorzieningenniveau (de stenen) als wat betreft financiering (voor de programmering).

Wij roepen op om onze gemeente als vestigingslocatie en als knooppunt in de regio ook in de komende jaren aantrekkelijk te houden!

